

ליל שבת קודש פרשת ויגש ה'תשס"ד

בליל שבת קודש בסעודה ראשונה דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקומי מוהר"ן חלק א' סי' ו' המדבר ממדת התשובה, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר (מוהרא"ש נ"י חזר בקיצור על כמה נקודות שבתורה זו של רביז"ל), כי צריך כל אדם למעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד המקום וכו', ואי אפשר להגיע אל הכבוד הזה אלא על ידי תשובה, ועיקר התשובה כשישמע בזיונו ידום וישתוק וכו', עיין שם כל זה בדברי רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה זהו עיקר עבודת האדם בזה העולם, למעט בכבוד עצמו, ולבטל עצמו מלפניו יתברך, עד שלא ישאר רק כבוד השם יתברך לבד, וכמו שפירש רביז"ל (שיחות הר"ן סי' קל"ו) את הפסוק (ישעיה ו') מלא כל הארץ כבודו, אם האדם זוכה להיות מ"לא", היינו כאין וכאפס, אזי "כל הארץ כבודו", שיראה את כבודו יתברך מכל הארץ ממש, וכמו שכתוב (יהוה אלהינו) והארץ האירה מכבודו, כי כל זמן שהאדם מחפש ומבקש כבוד עצמו חס ושלום, ועושה עצמו לישות ולמציאות, כפי זה דוחק מעל עצמו את השכינה הקדושה, שזהו כבודו יתברך, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (סוטה ה.) כל מי שיש בו גיאות כאילו דוחק רגלי השכינה, ואומר עליו הקדוש ברוך הוא, אין אני והוא יכולים לדור בעולם, כי כפי שיש לאדם ישות וגיאות, כן ממעט בכבוד המקום, אבל תיכף ומיד שממעט בכבוד עצמו, ומשים עצמו לאפס ולאין, אזי מתחיל לראות ולהכיר כבודו יתברך, ואין תענוג ושעשוע גדול מזה, וזהו עיקר תחיית המתים, היינו כפי שמבטל עצמו ומשים עצמו לעפר, כן זוכה לקום לתחיה (ליקומי מוהר"ן חלק ב' סי' ע"ב), וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (סוטה ה.) על הפסוק הקיצו ורגנו שוכני עפר, למי שמשים עצמו שכן לעפר בחייו, כי כפי שמבטל את עצמו כעפר ממש, כן יש לו חיות וקיום, והוא חי וקים לנצח, ולכן זהו עיקר עבודת האדם בימי חייו, למעט ולבטל את כבודו בכל מקום ובכל זמן, ואזי יזכה להכיר את כבודו יתברך באמת.

ומגלה לנו רביז"ל כאן, שאי אפשר להגיע אל כבוד השם יתברך באמת, כי אם על ידי מדת התשובה, ועיקר התשובה שישמע בזיונו וידום וישתוק, כי זהו סימן שאדם הגיע אל התמעטות הכבוד וביטול הישות, כשיכול לשמוע בזיונו וידום

וישתוק, כי על פי רוב כשאדם שומע בני אדם מחרפים ומבזים אותו, חרה אפו מאד, ואינו יכול לסבול חירופים וגידופים כאלו, אבל כשזוכה להגיע אל ביטול והתמעטות כבודו, אזי יכול לשמוע הרפתו ובזיונו ולא יהיה איכפת לו כלל, והנה ביזיונות אלו אינם מוכרחים לבא מבחוץ מבני אדם שמחרפים אותו ממש, אלא גם מן האדם בעצמו, כי על ידי שמתוודה לפניו יתברך, ומבזה את עצמו ואומר, חטאתי עויתי ופשעתי וכו', זהו גם כן ענין של ביזיונות, והוא עיקר התשובה, כי בזה שאדם מתוודה אליו יתברך, הרי יש לו בזיון וחרפה גדולה, וחושב בלבו, איך חטאתי לפניו יתברך, וזה גורם לו לעשות תשובה שלימה, ונמחל לו על כל עוונותיו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות י"ב:) העושה דבר עבירה ומתבייש בו, מוחלין לו על כל עוונותיו.

והנה מבואר בדברי רביז"ל, שמדת התשובה אין לה שיעור וסוף, והאדם צריך לעשות תשובה על תשובה, ואפילו הצדיקים תמיד עושים תשובה, כי הם עושים תשובה היום, על מה שהתגשמו אתמול את ההשגה שלהם בו יתברך, כי כפי ההשגה שלהם היום בגדולתו יתברך, הרי ההשגה של אתמול היתה בחינת גשמיות ממש, ולכן הם עושים תשובה חדשה על זה כל יום ויום, ולכן המושג של "בעל תשובה" המורגל בפי העולם, הוא דבר מוטעה מאד, כי בני אדם חושבים שאדם שהיה רחוק מן היהדות, ועכשיו חזר על דרכי התורה, הוא נקרא "בעל תשובה", ובאמת כל אחד ואחד מישראל נקרא "בעל תשובה", כשמתנהג בדרך הקדוש הנ"ל, והוא מעלה עליונה מאד, כי צריכין לחזור בתשובה בכל יום ויום על ההשגה של אתמול, ואדרבה "בעל תשובה" הנקרא בפי העולם, אינו מובטח לישאר בעל תשובה כלל, כי בעוונותינו הרבים יש לפעמים בעל תשובה, שאחר כך נופל בדעתו מאד, וחוזר אל סורו הראשונה רחמנא ליצלן, נמצא שלא היתה תשובתו אמיתית כלל, אבל מדריגת הצדיקים שעושים תמיד תשובה על תשובה, זה נקרא "בעל תשובה" באמת, כי הוא עוסק בכל יום ויום בתשובה, והוא ממש "בעל" תשובה, כי זה כל עיקר עסקו בכל יום ויום, ולכן אשרי מי שזוכה להיות ממארי דחושבנא באמת, שעושה תשובה חדשה בכל יום ויום, ותמיד מבקש ממנו יתברך סליחה ומחילה על שלא השיג אתמול את מה שהוא משיג היום, ואומר לפניו יתברך, "חטאתי עויתי ופשעתי לפניך וכו', תקרב אותי אליך באמת", כי בדרך זה יהיה כל ימיו בתשובה, ויבטל וימעט בכבוד עצמו לגמרי, עד שיזכה להשיג כבודו יתברך בתכלית המדריגה העליונה, ויהיה דבוק בו יתברך באמת, אשרי לו ואשרי חלקו.

וקישר מוהרא"ש נ"י את כל הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה מצינו בפרשת השבוע את הסוף של הגלגולים והסבות, שגלגל יוסף הצדיק עם אחיו עד שהתוודע אליהם, ושואלים המפרשים (עיין חתם סופר על התורה) למה הוצרך יוסף לגלגל עמם כל כך הרבה פעמים, ולא היה מספיק בפעם ראשונה שאמרו (בראשית מ"ב) אבל אשמים אנחנו וגו', הלא כבר ראה שהם מתחרטים על מכירתו באמת? אבל על פי דברי רביז"ל הנ"ל מובן הענין מאד, כי יוסף הצדיק רצה ללמד אותם דרך הקודש הנ"ל של "תשובה על תשובה", שלא מספיק פעם אחד לעשות תשובה ולשכוח מזה, רק צריכין בכל פעם לעשות תשובה על תשובה, ולכן גלגל עמהם פעם אחר פעם, שיחזרו ויאמרו, (בראשית מ"ד) מה נאמר ומה נצדק האלהים מצא את עוון עבדיך וגו', ובפרשת השבוע, כשראה שגם על בנימין מוסרים את נפשם, בזה ידע שהשיגו מדת התשובה באמת, כי היה להשכטים נסיון גדול בזה, כי היו יכולים לחשוב שמה שנוקמים מהם הוא בדרך רשעות, והוא טבע מקרה ומזל חס ושלום, כי כל מה שהקדימו לחשוד ולהאשים אותם, הבינו שהכל היה לכפרה על מכירת יוסף, אבל מיד שראו שרוצים לנקום גם בבנימין, והרי הוא לא היה במכירת יוסף, אם כן היה להם מקום לחשוב שזה בדרך מקרה ומזל, ואין זה קשור לתשובתם הראשונה, אבל הם התגברו והבינו שצריכין לעשות תשובה חדשה בכל עת, וכשראה יוסף זאת, שגם על בנימין הם מוכנים למסור נפשם, ונוגע בנפשם להציל אותו, בזה הבין שכבר זכו למדריגה זו של "תשובה על תשובה", וזה היה עיקר התיקון שלהם, ודו"ק, והקדוש ברוך הוא יזכינו להגיע אל מדת התשובה באמת, ותמיד נזכה לחזור בתשובה שלימה לפניו יתברך, עדי נזכה להכלל בו יתברך לגמרי מעתה ועד עולם אמן ואמן.

בוקר שבת קודש פרשת ויגש ה'תשס"ד

בשבת קודש בבוקר, בעת קידושא רבא, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד בסיפורי מעשיות של רביז"ל במעשה ממלך וקיסר מעשה ב' דף כ"ג עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל ממשך לספר, והבן מלך היה מתגעגע מאד לראותה ולא היה אפשר לראותה, כי לא בפעם אחד זוכין להכיר את השכינה ולהכניס את האור שלה בתוך הלב, רק צריכין צמצומים רבים, מעילה לעלול, ומשכל עליון לשכל תחתון, עד שזוכים להשיג את האור בשלימות (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ל'), והעיקר הם הכיסופין והרצונות, שמתגעגע מאד אחר השכינה, ואזי לבסוף בודאי יזכה לראותה.

פעם אחד הלך אצל כותל של אספקלריא (מראה), וראה אותה ונפל חלשות, כי מפעם לפעם האדם זוכה להתגלות של התנוצצות אלקות, וגם אז צריך להיות בקיאות עצומה לא לצאת מדעתו מרוב אור ובהירות, רק לצמצם האור כראוי, שזהו כמו הארבע שנכנסו לפרדס (תגינה י"ד:), בן עזאי הציץ ומת, בן זומא הציץ ונפגע, אחר קיץ בנטיעות, ורק רבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום, כי היה לו הבקיות הנכון, בבחינת המובא בזהר (ויקהל ר"ג:). זכאה מאן דעייל ונפיק, ולכן מחמת שהבן מלך עדיין לא היה לו הצמצום כראוי, נפל חלשות.

ובאתה היא אליו וניערתו וסיפרה לו שאינה רוצה שום שידוך מחמת ההתקשרות עמו, כי כשאדם זוכה, אזי השכינה הקדושה בעצמה מחזקת האדם, ואינה מניחה לו ליפול, רק אומר לו, שלא יתייאש כלל, כי סוף כל סוף יזכו להתחבר יחדיו.

ואמר לה, מה נעשה ואביך אינו רוצה, היינו שהכיר שיש עדיין מניעות ועיכובים עצומות לעבור עליהם, עד שיזכה לקחת אותה באמת.

ואמרה, אף על פי כן, היינו שלא יתייאש כלל, כי על ידי רצונות וכיסופין חזקים, יזכו סוף כל סוף להתחבר יחדיו.

אחר כך התייעצו שיניחו לפרש עצמם על הים, ושכרו להם ספינה, ופרשו בים, היינו שהבינו שהמקום הכי טוב לברוח לתוכו הוא ים החכמה, שהם השגות התורה והשגות אלקותו יתברך, אבל מוכרחים לשכור ספינה, שהוא גם כן ענין של צמצום וגבול, כי אי אפשר ליכנס לתוך הים כמו שהוא, שהרי בוודאי יהיה נטבעים שם, רק העיקר למצוא ספינה טובה וחזקה שיכול להעביר אותם דרך ים החכמה, בחינת (ישעיה מ"ג) הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה, כי על ידי שיש לאדם הצמצום

כראוי, יזכה למצוא אלקותו יתברך בתוך חיי יום יום שלו, ויזכה להתייחד ולהתדבק עם השכינה הקדושה באמת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו ענין המאמר המופלא של חכמינו הקדושים (שבת פ"ט.) בשעה שירד משה מלפני הקדוש ברוך הוא, בא שטן ואמר לפניו, רבנו של עולם, תורה היכן היא, אמר לו נתתיה לארץ, הלך אצל ארץ, אמר לה תורה היכן היא, אמרה לו אלהים הבין דרכה וגו', הלך אצל ים ואמר לו אין עמדי, הלך אצל תהום אמר לו אין בי וכו', חזר ואמר לפני הקדוש ברוך הוא, רבנו של עולם, חיפשתי בכל הארץ ולא מצאתיה, אמר לו לך אצל בן עמרם, הלך אצל משה, אמר לו תורה שנתן לך הקדוש ברוך הוא היכן היא, אמר לו וכי מה אני שנתן לי הקדוש ברוך הוא תורה, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, משה בדאי אתה, אמר לפניו רבנו של עולם, חמודה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום אני אחזיק טובה לעצמי, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה הואיל ומיעטת עצמך תקרא על שמך שנאמר זכרו תורת משה עבדי וכו', ובודאי כל המאמר הוא פלא, מה היה כל הדין ודברים בין הקדוש ברוך הוא והשטן בזה, אבל באמת עיקר שלימות השגות אלקות הוא על ידי הצמצום של עולם הזה, היינו על ידי בני אדם שנמצאים כאן בתכלית העולם הגשמי, ואף על פי כן מוסרים נפשם למצוא את אלקותו יתברך בתוך הגשמיות שלהם, ולכן כשבא השטן לשאול איפוא היא התורה, ענה לו הקדוש ברוך הוא, שבוודאי תמצא אותו בזה העולם, בתכלית הגשמיות, ובתוך הים והתהום וכו', אבל באמת הכוונה היא שזה ימצא רק אצל הצדיקים שהם בחינת משה, שהם מגלים ומפרסמים אלקותו יתברך גם בתוך כל פרט ופרט של העולם הזה הגשמי, רק השטן חשב שהדברים כפשוטן, שהתורה נמצא בתוך הארץ ממש, וכשבא אל משה רבינו, גם משה רבינו מרוב ענוותנותו לא לקח הכבוד לעצמו, ואמר, לא בי היא, אבל בודאי רק אצלו נמצא התורה, כי הוא המגלה איך שתורתו יתברך נמצא בתוך תוקף הארציות, ולכן אחר כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה, מחמת שמיעטת עצמך, לכן יקרא התורה על שמך, זכרו תורה משה עבדי, כי בודאי עיקר התגלות התורה הוא על ידך, ואתה יודע איך לגלות הצמצום הקדוש לנשמות ישראל עד שימצאו אלקות בתוך כל פרט ופרט של הבריאה, והשם יתברך יזכינו למצוא את הצמצום הקדוש הנצרך לנו בעבודתו יתברך, ונזכה להיות מהנכסים בשלום והיוצאים בשלום, ולהתדבק בו יתברך באמת מעתה ועד עולם אמן ואמן.

סעודה שלישית פרשת ויגש ה'תשס"ד

בסעודה שלישית, סעודת רעווא דרעוויין, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים גוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ל"ח המדבר מדביקות ומקדושת הדיבור, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר (מוהרא"ש נ"י חזר בקיצור על כמה נקודות שבתורה זו של רביז"ל), כי צריך כל אדם לפשפש את עצמו בכל עת אם הוא דבוק בהשם יתברך, והסימן של דביקות הוא תפילין, כי תפילין הם סימן על דביקות, ואי אפשר לבא לבחינת תפילין אלא שיעלה את הדיבור ויתקנהו וכו', עיין שם כל זה בדברי רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה עיקר תכלית האדם בזה העולם שיבוא לדביקות אמיתי בהקדוש ברוך הוא, כי רק זה נקרא חיים באמת, וכמו שכתוב (דברים ד') ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום, ודביקות אמיתי נקרא, שלא יסיה דעתו ממנו יתברך כלל, וכמו דביקות התפילין, שבשעה שהם מונחים על האדם, אסור להסיה דעתו מהם, וכמו שלמדו חכמינו הקדושים (שבת י"ב.) קל וחומר מן הציץ, מה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אסור לכהן להסיה דעתו ממנו שנאמר והיה על מצחו תמיד, תפילין שיש בה כ"א אזכרות, קל וחומר שאסור להסיה דעתו ממנו, וכמו כן אסור להסיה דעתו ממנו יתברך כלל, וצריך לעבוד ולהתייגע הרבה עד שיהיה השם הוי"ה ברוך הוא, קבוע לפני עיניו, ולא יסיה דעתו ממנה כלל, ובודאי זהו מדריגה עליונה מאד, אבל לזה צריך כל אחד לכסוף ולהשתוקק, שיתדבק בו יתברך עד שיהיה שם הוי"ה מאיר לפני עיניו תמיד, ומגלה לנו רביז"ל בתורה זו, שעיקר הדרך שמגיעים לדביקות זאת הוא על ידי קדושת הדיבור, כי כשאדם מקדש דיבורי פיו, ותמיד מדבר דיבורים קדושים של תורה ותפילה, על ידי זה מזדכך מוחו, וזוכה להגיע אל דביקות אמיתי בו יתברך, לא כן מי שמפקיר דיבורי פיו, ומדבר כל העולם על רוחו, ומכל שכן אם מדבר חס ושלום דיבורים אסורים של לשון הרע ורכילות וניבול פה רחמנא ליצלן, אזי הוא מנתק את מוחו לגמרי ממנו יתברך, ובורא רוח סערה בקרבו, עד שעוקר אותו מחיותו לגמרי, ונחשב למת רחמנא ליצלן, היפוך הדביקות הנקרא חיים כנ"ל, כי החיים והמוות ביד הלשון, אם האדם משתמש עם דיבורו לדברים שבקדושה, הרי הוא עולה ומתדבק בו יתברך וזוכה לחיים, אבל אם חס ושלום פוגם בדיבורו, ונכשל בדיבורים אסורים רחמנא ליצלן, הרי מנתק עצמו ממנו יתברך, ונחשב למת רחמנא ליצלן, וזה מרומז

בדברי חכמינו הקדושים (אבות ה') לפום צערא אגרא, לפום, היינו לפי הפה, כן הוא צערא או אגרא, היינו יש לאדם צער ועגמת נפש, או להיפוך שכר ותענוג אמיתי, ולכן אשרי המוסר נפשו לקדש את דיבורו תמיד, כי אז יחיה חיים טובים ונצחיים באמת.

והנה זה ברור שמדיבורו פיו של האדם ניכר כל מהותו לגמרי, וכמו שכתוב (משלי ב') מפיו דעת ותבונה, מן הפה מכירים את הדעת והתבונה של האדם, וכל המחשבות של האדם מוכרחים לצאת מדיבורי פיו (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ס"ו), ולכן מי שמנבל פיו בידוע שלבו חושב מחשבת און (ספר המדות אות ניבול פה סי' א'), כי האדם מוכרח לגלות בדיבורו מה שיש לו בלבו ובמוחו, ולכן הצדיקים שהם זכי השמיעה, יכולים להבחין מדיבורי האדם את כל מהותו, וזהו עוצם קדושת הצדיקים, שתמיד מדברים דיבורי אמונה ויראת שמים, ושם ה' תמיד שגור בפיהם, כי מחמת שהם תמיד חושבים ממנו יתברך, ושמו יתברך מאיר לפני עיניהם בקביעות עצום, לכן בודאי תמיד מדברים מזה, ולכן אשרי המתקרב אליהם ומחמם עצמו סביבם, כי אז גם עליו יהיה נשפע מאורם הגדולה, ויאיר עליו הדביקות האמיתי בו יתברך, אשרי לו ואשרי חלקו.

וקישר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה מצינו בפרשת השבוע בשעה שנתגלה יוסף אל אחיו, שגילה להם קדושת לשונו, וכמו שכתוב (בראשית מ"ה) והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם, ופירש"י, שאני מהול ככם, ועוד כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש, ויש להבין מהו הקשר בין שני דברים אלו, שהראה להם שהוא מהול, וגם שהוא מדבר אליהם בלשון הקודש, אבל על פי דברי רביז"ל הנ"ל מובן מאד, כי כל עיקר קדושת האדם, בפרט קדושת הברית, תלוי כפי קדושת הפה, אם שומר דיבורו מדיבורים פגומים, אזי בריתו נשמר גם כן, כי ברית הלשון מכוון כנגד ברית המעור (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' י"ט), וזה נקרא לשון הקודש, היינו שמקדש את לשונו ומדבר רק דיבורים קדושים של תורה ותפילה, ודיבורי אמונה ויראת שמים, ואפילו אם מדבר אותם בלשונות העמים, אבל כשמקשר אותם אל דברים שבקדושה, הרי נקראים "לשון הקדוש", כי קידש את הלשון בדיבורי פיו, ולכן הדבר הראשון שגילה יוסף הצדיק לאחיו, שהוא חזק מאד בקדושת לשונו, ועל ידי זה זכה לשמירת ברית קודש, כי עיקר הכל תלוי בקדושת הדיבור.

והנה באמת זה היה כל עיקר הבירור והזיכוכ, שהוצרך יוסף הצדיק להתברר ולהזדכך במצרים, כי תחילת צרותיו וניסיונותיו היו כשנכשל בדבר זה, וכמו שכתוב (בראשית ל"ז) ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם, היינו שסיפר עליהם לשון הרע, ומובא בבעל הטורים ש"דבתם" בגימטריא "מות", כי זהו על דרך הפסוק הנ"ל (משלי י"ה) מוות וחיים ביד לשון, אם אדם המדבר לשון הרע על חבירו זהו בחינת מיתה ממש, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ערכין ט"ו.) לשון הרע הורג שלשה, ולכן לתקן כל זה, הוצרך יוסף הצדיק לרדת למצרים, שהיה שם פרעה מלך, ומובא בכתבי האריז"ל, שפרע"ה הוא אותיות פ"ה ר"ע, כי שם היה תכלית פגם הפה והדיבור, והוא היה מלך "מצרים", כי מפגם הדיבור יורדים המוחין לתוך ה"מיצר" והדוחק, ושם הוצרך יוסף הצדיק להזדכך, כי גם עליו העלילו עלילה של שקר, וכולם דיברו ממנו, אבל הוא החזיק מעמד ולא נפל בדעתו כלל, ואדרבה שם שמים היה תמיד שגור בפיו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (מוכא בפירש"י בראשית ל"ט) על הפסוק וירא אדוניו כי ה' אתו, היינו שאפילו המצרי שלא הכיר אלקות כלל, ראה שהשם יתברך עם יוסף הצדיק, כי כשראה שם שמים שגור בפיו, הרי ידע שה' אתו, כי מהדיבור מכירים את כל מהות האדם, וכן הרגיל יוסף הצדיק את שמו של הקדוש ברוך הוא בפי הבריות, וכמו שאמר לשר המשקים ושר האופים, (בראשית מ') הלא לאלקים פתרונים ספרו נא לי וגו', וכן במצרים דיבר רק מהקדוש ברוך הוא כשפתר את חלום פרעה, עד שהכיר פרעה ואמר, (שם מ"א) אין נבון וחכם כמוך וגו' כי הכיר מדיבורי פיו שיש לו כח אלקי המושפע עליו מלמעלה, ועל ידי זה תיקן את כל מה דיבר רעה על אחיו, וזכה להתעלות במעלה עליונה עד שהשפיע שפע דקדושה לכולם.

וזהו גם מה שאמר לאחיו (בראשית מ"ו) והיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם, היינו שגילה להם סוד הנ"ל שהכל תלוי כפי הדיבור, והזהיר אותם, והיה כי יקרא לכם פרעה, היינו אם יקרא לכם הפ"ה רע, וירצה להכשיל אתכם חס ושלום בדיבורים רעים, תדעו שזה סכנה עצומה מאד, כי זה יגלה ויאמר "מה מעשיכם", כי מן הדיבור של האדם מכירים תיכף ומיד את המעשים שלו, ואת הדביקות שלו, אם הוא דבוק בחיים החיים בו יתברך, או אם חס ושלום הוא דבוק בסיטרא דמותא, ולכן אשרי הזוכה לקדש דיבורו תמיד, ומדבק עצמו בו יתברך באמת, והשם יתברך יזיכנו להגיע אל קדושת הדיבור ואל הדביקות האמיתי בו יתברך, ונזכה להכלל בו יתברך לגמרי מעתה ועד עולם אמן ואמן.

